

היבטים לשוניים פסח תשף

קריאות חג הפסח ומגילת שיר השירים פסח תשף

ראשון של פסח שמות יב:

כא **מִשְׁכּוֹ**: למרות הגעיא במ"ם השי"ן בשוא נח
יב כב **אֲשֶׁר-בִּסְף**: כאן בסגול הסמ"ך פתוחה; **אֲשֶׁר בִּסְף** כאן באתנח הסמך קמוצה
יב כז **בְּנִגְפוֹ**: הנו"ן בקמץ קטן, גימ"ל בשווא נח ופ"ה **בדגש קל**
יב לז **מִרְעַמְסֶס**: רי"ש פתוחה עי"ן בשוא
יב לט **כִּי לֹא חָמֵץ**: תיבות **כִּי ו לֹא** במונח, אין לקוראן כאילו הן מוקפות
לְהַתְמָהֶֽמָּה: כל אותיות הה"א מבוטאות ואינן נחות. הה"א האמצעית נקראת כמפיק בסוף מילה; הה"א
האחרונה בפתח גנובה, כלומר אל"ף (אשכנזים), או יו"ד (עדות המזרח) פתוחה לפני ה"א מופקת: **אָה או**
יָה
יב מא **יִצְאָו**: היר"ד במרכא לא בגעיא (המילה מוטעמת מלרע כמובן, באל"ף)

הפסח ראשון של פסח יהושוע ה:

ב **חֲרִיבוֹת**: הרי"ש בשוא נח אע"פ שהח"ת בגעיא. וכן בפסוק הבא
ו **לִתֵּת לָנוּ**: הטעם נסוג ללמ"ד והת"ו בסגול
ז **לֹא-מָלוּ**: הטעם במ"ם מלעיל
ט **גִּלּוֹתִי**: הטעם בלמ"ד מלעיל
יב **וְלֹא-הָיָה עוֹד**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה
יד **עָתָה בָּאתִי**: אין טעם נסוג אחור

יום שני של פסח, יום ראשון של חוה"מ, יו"ט שני של גלויות ויקרא כב:

לג **וְנִקְדַּשְׁתִּי** הטעם בת"ו מלרע
כג ב **דִּבֶּר**: ארבע פעמים מופיעה התיבה 'דבר' לאורך קריאה זו: בפעמיים הראשונות מוטעם בגרשיים
ובפעמיים האחרונות בתביר. **מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ**: הטעם לא נסוג, ולכן מקום הטעם באל"ף. כן הדבר גם
בהמשך הפרשה
כג ג **תַּעֲשֶׂה**: העמדה קלה בת"ו שלא יישמע כפתח
כג יז **מִמּוֹשְׁבֵיכֶם**: טעם קדמא מעל הבי"ת, ככלל, תיבה זו תמיד תבוא בהטעמה משנית בהברה זו.
תִּבְיֹאוּ: דגש חזק באל"ף. **שְׁתִּים**: בחלק מהדפוסים מוטעם בטעם יתיב ובחלקם בפשטא
כג כב **וּבְקִצְרֹכֶם**: הבי"ת בשווא נח למרות הגעיה בוי"ו. **לַעֲנִי**: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול
המורה על מיועד
כג כז **בְּעֵשׂוֹר**: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיועד
כג ל **וְהֵאֱבֹדְתִי** הטעם בת"ו מלרע. העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף שלאחריה
כג לב **שִׁבְתְּכֶם**: הת"ו בשוא נע
כג לח **שִׁבְתָּהּ ה' וּמִלֶּבֶד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמִלֶּבֶד... וּמִלֶּבֶד כָּל-נִדְבָתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ**: כל
הדגושות בתוך המילה בשוא נע
כג לט **בְּאֶסְפָּכֶם**: האל"ף בקמץ קטן

הפסח יו"ט שני של פסח לבני ישראל אשר עדיין לא עלו ארצה ישראל, מלכים ב כג:

כדי להבין נכונה את דברי ההפסח יש לקרוא את הפרק שלפניו על מציאת ספר התורה ועל נבואת חולדה
הנביאה.
ב כג ג **וְאֶת-עֵדוּתִיו**: הדל"ת בשוא נע והו"ו נקראת בחולם (במבטא "ישראל": edevotav)

יום שלישי של פסח שבת חול המועד
שיר השירים

אין לעשות ניגון של סיום הספר בסוף כל פרק, לחלוקה הנוצרית לפרקים בתנ"ך אין כל משמעות לגבי קריאתנו.

א ב כִּי-טוֹבִים דָּדִיךְ מִיָּוֶן: הטיפחא במילה דָּדִיךְ
א ד מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ נִרְוָצָה: הנו"ן דגושה מדין אתי מרחיק (=בא מרחוק) אע"פ שהנו"ן אינה מוטעמת, טעם טפחא בתיבת מִשְׁכְּנִי
א ז שְׁאֵהָבָה: מקרה נדיר של טעם ואחריו געיא והטעמה במקום העיקרי, מלרע. שְׁלֵמָה: שי"ן פתוחה, הטעם במ"ם מלרע. כְּעֵטִיה: הטי"ת בשווא נע
א ח בְּעֵקֶבֶי: הקו"ף רפויה ובשווא נח אין בה דגש לתפארת הקריאה כפי שיש במקומות דומים
א ט בְּרִכְבִּי: הבי"ת השניה רפויה. רַעֲיָתִי: העי"ן בשווא נח לא בחטף
א טז אף-עֲרֻשָּׁנו: שי"ן שמאלית
א יז רְחִיטְנו כתיב, קרי: רְהִיטְנו והרי"ש בפתח
ב ה הִיָּן: הי"ד קמוצה בזקף
ב ז וְאִם-תִּעֲוֹרְרוּ: העי"ן במרכא² לא בגעיא. הרי"ש בשווא נע ואין לקרוא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים, כן הדבר גם בהמשך
ב י וְאִמַר לִי: טעם נסוג אחר לאל"ף
ב יא הַסֵּתוֹ: הסמ"ך בשווא נע עקב הדגש, בעיקר צריכים להיזהר הקוראים תי"ו רפויה כסמ"ך. הֶלֶךְ לוֹ: אין טעם נסוג אחר
ב יג נִתְּנוּ רִיחַ: טעם נסוג אחר לנו"ן הראשונה
ב טו אַחֲזוּ-לָנוּ: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה שם. סִמְדָר: הדלי"ת פתוחה, הקורא בקמץ משתבש
ב יז וְנָסוּ: הטעם בנו"ן, לא בסמ"ך. עַל-הָרִי בָתָר: הטעם נסוג לה"א
ג א אֵת שְׁאֵהָבָה נִפְשִׁי: יש לשים לב כי הטעמים במילים האלה מתחלפים
ג ב וְאַסֻּבְּבָה: הו"ו בפתח לא בקמץ, בי"ת ראשונה בשווא ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים וכן הדבר גם בהמשך. אֲבִקְשָׁה: הקו"ף ללא דגש ועל כן היא בשווא נח
ג ד עַד-שֶׁהֵבִיאתִיו: הטעמה משנית בשי"ן והאל"ף כלל אינה נשמעת
ג ה וְאִם-תִּעֲוֹרְרוּ: כאן העי"ן ללא ספק במרכא, כך הוא בכתר ארם צובא ובכתבי היד
ג ו כְּתִימָרוֹת: המ"ם בשווא נע ולא בחטף
ג ז שְׁלֵלָמָה: מילה אחת, למ"ד דגושה בחירק
ג ח אַחֲזִי חֶרֶב: טעם נסוג אחר לחי"ת (בתיבה הראשונה)
ג ט עָשָׂה לוֹ: טעם נסוג אחר לעי"ן
ג י עָשָׂה כֶּסֶף: טעם נסוג אחר לעי"ן
ג יא צָאנָה | וְרָאִינָה: הרי"ש בשווא נח, אע"פ שיש געיא בוי"ו לפניו. בְּעֵטָרָה: הבי"ת בקמץ
ד א שְׁעָרָךְ: שי"ן שמאלית והעי"ן בשווא נח
ד ב מִן-הֶרְחָצָה: הרי"ש בפתח והחי"ת בשווא נח
ד ג מִבְּעַד: הבי"ת פתוחה ומוטעמת³
ד ה תְּאוּמֵי צְבִיָּה: לא להחליף עם תְּאוּמֵי צְבִיָּה לקמן ז ד
ד ו אֵלֶיךָ לִי: הטעם נסוג לאל"ף ותנועת הלמ"ד נתקצרה לסגול
ד י מֶה-יָפוּ: במלרע
ד יא שְׁלֵמָתִיךָ: שי"ן שמאלית
יג-יד 'עֵם פְּרִי מִגְדָּים' 'עֵם כָּל-עֵצֵי לְבוֹנָה' 'עֵם כָּל-רֵאשֵׁי בְּשָׂמִים': טעם טפחא בתיבת 'עֵם'

¹ מועתק מכא"צ.

² כך נראה לקרוא בכא"צ וכך ברור בכ"י לנינגרד וששון. ועיין בקובץ סז, ובמצוין על ג ה

³ לא להחליף עם בְּעַד הַחֲלוֹן של אם סיסרא!

ד יד וְאֶהְיֶה לָּךְ: להקפיד על הניקוד הנכון: וי'ו בפתח, אל"ף בחטף-פתח, ה"א בקמץ
ד טו מַעֲיִן: העי"ן בשווא נח ולא בפתח
ה ב שְׂרָאשִׁי: דגש חזק ברי"ש⁴. רְסִיסִי לִילָה: טעם נסוג אחור לסמ"ך הראשונה
ה ג פְּשֻׁטָּתִי: הטי"ת בשווא נח על אף הקושי. אֵיכָכָה: מלעיל⁵. אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם:
יש להקפיד על הפרדת התיבות
ה יב עַל-אַפִּיקִי מִים: טעם נסוג אחור לפ"א. בְּחֻלָּב: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול
להבדיל בין מיועד ללא מיועד שאז היה מנוקד בשווא
ה יג מֶרְקָתִים: יש להיזהר משיכול אותיות, אין לקרא 'מרחקים'
ה טו עֲמוּדֵי שֵׁשׁ: טעם נסוג אחור למ"ם
ה טז חֲבֹל מִמֶּתֶּקִים המ"ם בשווא נח אע"פ שיש געיא במ"ם שלפניה, עם זאת הת"ו רפויה
ו ד פְּנִדְגָלוֹת לבטא מילה זו נכונה (דל"ת לפני גימ"ל), יש להיזהר משיכול אותיות, דג-גד
ו ה הַסָּבִי הבי"ת דגושה. שֶׁהֶם: הטעמה משנית בשי"ן
ו י הַנְּשֻׁקָּה: במלרע!
ו יא הַפְּרָחָה: ה"א השאלה מנוקדת בחטף פתח ולכן הפ"א אחריה רפה, הרי"ש בשווא נע
ז ב אֶמֶן: האל"ף בקמץ קטן
ז ג שְׂרָרֶדֶךְ: השי"ן בקמץ חטוף (קטן) הרי"ש בשווא נח⁶
ז ה תְּאֻמִּי צְבִיָּה: הת"ו בקמץ רחב (קמץ בהברה פתוחה) האל"ף בחטף קמץ הנקרא ברוב
המקומות כחולם. לא להחליף עם תְּאֻמִּי צְבִיָּה לעיל ד ה
ז ח לֹא שְׂכָלוֹת: האל"ף פתוחה, הכ"ף בחולם
ז ט וַיְהִי-נָא: הוא"ו בשווא. פְּאֻשְׂכָלוֹת: כאן האל"ף סגולה והכ"ף בשווא נע להבדילו מהפסוק
הקודם בחולם⁷
ז יד נִתְנוּ-רִיחַ: העמדה קלה בנר"ן בגלל הגעיה שם, והשווא בת"ו, נע
ח א אֶשְׁקֶךָ: השי"ן בדגש ובקמץ רחב הקר"ף בשווא נע, מלשון נשיקה. יש להיזהר מהצורה הדומה
בפסוק הבא אֶשְׁקֶךָ, מלשון השקיה
ח ב אֶנְהַגֶּךָ: הה"א בקמץ רחב הגימ"ל בשווא נע. מִיָּין הֶרְקַח: לא מִיָּין
ח ג וְמָה-תַּעֲרֶרְוּ: גם כאן העי"ן במרכא ולא בגעיא⁸, ריש ראשונה בשווא נע
ח ה חֲבַלְתֶּךָ אֶמְךָ: הלמ"ד בפתח ומוטעמת (מלעיל), הת"ו אחריה בשווא נח. יִלְדֶתְךָ: הדל"ת
פתוחה ומוטעמת (מלעיל), הת"ו אחריה בשווא נח
ח ו רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפִּי: פ"א ראשונה רפה והשנייה בדגש קל. שְׁלֵהֲבַתֶּיהָ: מילה אחת, הה"א
הראשונה במרכא כטעם משנה, הה"א השנייה ללא מפיק
ח ז בְּאֵהֱבָה: הבי"ת הראשונה בקמץ מראה על יידוע
ח ט טִירֶת כֶּסֶף: טעם נסוג אחור לטי"ת
ח י כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם: הצד"י בשווא נע והאל"ף בצירי: לא כְּמוֹצֵת
ח יא יָבֵא בְּפִרְיוֹ: הבית דגושה בגלל הפ"א הבאה אחריה⁹
ח יב לְנֹטְרִים: הלמ"ד בשווא
ח יד וְדָמָה-לָךְ: הדלית בשווא נע¹⁰

⁴ אחד המקומות הבודדים במקרא בהם ניתן למצוא דגש באות רי"ש

⁵ בניגוד למגילת אסתר ששם הטעם מלרע (גם כאן וגם שם שתי המילים באותו פסוק, ואין הן מופיעות עוד במקרא!)

⁶ המציינים שוא נע משבשים שיבוש חמור!

⁷ בגלל צורת הנסמך.

⁸ כא"צ לא הגיע לידנו, אבל כך בששון ובלנינגרד. גם דומה לשני המקומות הקודמים במגילה ב ז; ג ה.

⁹ נשנן בזה את כלל אחד ממבטלי יהו"א. כידוע אותיות בג"ד כפ"ת בראש המילה דגושות בדגש קל. אם המילה לפנייהן מסתיימת בהברה פתוחה לרוב אחרי אותיות יהו"א (אהו"י) הדגש נשמט. יש חריגים שבהם הדגש מתקיים בכל זאת. אחד החריגים מכונה "אותיות צבטות". כלומר כאשר האותיות בי"ת או כ"ף בשמשן כאותיות שימוש מנוקדות בשווא ואחריהן אותה אות [בְּבִיתְךָ, כָּלָל] ולעתים גם אות מאותו מוצא כמו בי"ת ואחריה פ"א – הדגש נשאר.

הערה, תי"ו של עתיד נשארת ללא דגש גם כשהיא לפני תי"ו; בי"ת לפני מ"ם נשארת רפויה, וכן כ"ף לפני יו"ד וקר"ף.

¹⁰ המנחת שי מעיד על כ"י שבהם יש חטף פתח בדל"ת.

שמות לג יב – לד כו:

לג יב הַעֵל: הטעם בה"א מלעיל

לג יד וְהִנֵּחְתִּי: הו"ו בפתח ולא בשוא והה"א בחטף-פתח ולא בפתח, הטעם בחי"ת

לג טז הָלוֹא בִלְכֶתֶךָ עִמָּנוּ: טעם טפחא בתיבה הָלוֹא

לג יט וְקִרְאתִי בְשֵׁם ה' לִפְנֶיךָ: הפסקה עיקרית אחרי תיבת ה', בגלל המשקל המוזיקאלי של הטעם תביר עלול להישמע כאילו כתוב וְקִרְאתִי בְשֵׁם - ה' לִפְנֶיךָ. על מנת למנוע זאת, יש להחיש את קריאת שם ה' ולהסמיכו לתיבה בְשֵׁם

לד ב וְהָיָה: הה"א הראשונה בשווא נח

לד ה בָּעֵנָן: העמדה בבחי"ת להבליט את צורת המיודע. וְקִרְאָה בְשֵׁם ה': טעם טפחא בתיבה בְשֵׁם והבחי"ת רפה¹¹

לד ט וּלְחֻטְאֲתָנוּ: הטי"ת קמוצה לשון יחיד (לא בחולם)

לד י כִּי-נִזְרָא הוּא: תיבת נִזְרָא במלרע, אין טעם נסוג אחר לנר"ן

לד יא שְׁמֶר-לְךָ: המ"ם בקמץ קטן

לד יב הַשְּׁמֶר: במלעיל

לד יג תִּתְּצוֹן תִּשְׁבְּרוֹן תִּכְרֹתוֹן: כולם במלרע

לד יד קָנָא: יש להדגיש את הנר"ן בדגש חזק שלא יישמע מלשון קניין: קנה

לד כא בְּחֵרִישׁ וּבְקָצִיר: הבחי"ת הראשונה בסגול ויש לקרוא אותה בהעמדה קלה להדגשת הלשון המורה על מיודע, הבחי"ת השנייה בפתח

הפסוק שבת חול המועד פסח יחזקאל לו א יד:

א וַיִּזְעַגְנִי בְרוּחַ ה': אי הקפדה על קריאת הטעמים הנכונים (כגון פשטא-מונח-זקף לפי הזיוף הנוצרי בלטרס) עלולה להוביל לשיבוש המשמעות: וַיִּזְעַגְנִי בְרוּחַ - ה'. וְהָיָה מְלָאָה עֲצָמוֹת: טעם טפחא בתיבה וְהָיָה

ד הִיבְשֹׁת: הי"ד בשווא נח

ו וְהִעֲלֵתִי: יש להעמיד קלות את קריאת הה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה שלאחריה

ט וַיִּחְיוּ: וא"ו החיבור ולשון עתיד ולכן היא מנוקדת בשווא

י וַיִּחְיוּ: וא"ו ההיפוך ולשון עבר ולכן מנוקדת בפתח בשונה מקודמתה. חֵיל גָּדוֹל מְאֹד-מְאֹד: טעם טפחא בתיבה חֵיל

יום רביעי של פסח יום א בשבוע שמות יג:

ב קָדַשׁ-לִּי: הדלי"ת בסגול

ה לָתֵת לְךָ: טעם נסוג אחר ללמ"ד. וְעַבַּדְתָּ מִלְרַע!

ח וְהִגַּדְתָּ: מלרע

יד כִּי-יִשְׁאַלְךָ: האל"ף בקמץ רחב ולכן הלמ"ד בשוא נע

יום חמישי של פסח

כו וְשִׁמְעֵתִי: במלרע, הקורא במלעיל משנה משמעות¹²

כג א אֶל-תִּשָּׁת: במלעיל

כג ג תִּהְדָּר: הה"א בשווא נח והדלי"ת בדגש קל, אין לקרוא תִּהְדָּר

כג ד אִיבָךְ: אל"ף בחולם, י"ד בחירק קטן (חסר) ובחי"ת בשווא נח, יש לקרוא: א – יב – ד

¹¹ להבדיל מאברהם אבינו בבראשית יב ח: וַיִּקְרָא בְשֵׁם ה'. דהיינו, הקב"ה קרא בשם - ה' (מקיים את דברו: וְקִרְאתִי בְשֵׁם ה' לִפְנֶיךָ לעיל לג יט)

¹² עלון זה לא נועד לפסקי הלכה. למעשה יש נדון בין הרבנים המבינים בדקדוק. כל עוד לא המשיך הלאה או לא התרחק מהמקום מסתבר שצריך להחזירו.

כג ח כִּי הִשְׁחֵד יַעֲזֹר פְּקָחִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צַדִּיקִים: להיזהר מהפסוק המקביל דברים טז יט כִּי הִשְׁחֵד יַעֲזֹר עֵינֵי חֲכָמִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צַדִּיקִים
 כג טו כִּי-בֹ יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם: הטפחא בתיבה כִּי-בֹ
 כג טז בְּאַסְפָּד: האל"ף בקמץ קטן והפ"א דגושה

יום שישי של פסח במדבר ט:

ב וַיַּעֲשׂוּ: וא"ו החיבור בשווא נע. אֶת-הַפֶּסַח: הפ"א קמוצה בטיפחא
 ג וְכָל-מִשְׁפָּטָיו: הכ"ף הראשונה בשוא נח וצריך לאמן את הלשון לקוראו נכונה
 ח וְאַשְׁמְעָה: המ"ם בשווא נע ובמלרע. מֶה-יֵצֵא: היר"ד רפויה ללא דגש
 י לְנַפֵּשׁ: הלמ"ד בקמץ. וַעֲשֵׂה פֶסַח: טעם נסוג אחור לעי"ן, כן הדבר בהמשך פסוק יד

שביעי של פסח שמות יג:

מילים שו"ו ההיפוך לעתיד עשתה אותן מלרע: וְחִזְקֵתִי וְהֶאֱזַנְתִּי וְשָׁמַרְתִּי
 יג יח : וַיֵּסֶב: במלרע
 יג יט וְהֶעֱלִיתֶם: העמדה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה שלאחריה, וה-עליתם
 יד ב וַיָּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ: וא"ו שוואית, לשון עתיד. נִכְחוּ: הכ"ף בשוא נח¹³
 יד ד וְאַכְבַּדְהָ בַּפָּרְעָה: דגש קל בב"ת נותר במקומו מדין "אותיות צבوتות"¹⁴ וַיַּעֲשׂוּ-כֵן: בטעם
 סילוק (סוף פסוק) ללא הכנת טיפחא (טרחא) לפניו. על הקורא להתכונן ולהתאמן על אופן הקריאה הנכונה
 יד ו וַיֵּאָסֶר: האל"ף בשוא נח לא בחטף סגול
 יד י וַיִּירָאוּ: היר"ד בחירק מלא והשוא ברי"ש הוא נע. הקורא בשוא נח מחליף למשמעות ראייה
 יד יב מִמִּתְּנוּ: המ"ם בשורק¹⁵ ולא בחולם. וכן בהמשך הפרשה טז ג מוֹתְנוּ
 יד יד תַּחֲרֹשׁוּן: געיה בת"ו, יש לקרא בהעמדה קלה שם
 יד יז וַיָּבֵאוּ: הוא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד. בָּרַכְבוּ: הב"ת שלאחר הכ"ף בדגש קל
 יד כד וַיֵּהָם: הה"א בקמץ קטן
 יד כה וַיִּנְהָגוּ: יו"ד בשווא נח אע"פ שהיא אחרי געיה, נו"ן בפתח ובהעמדה קלה בגלל הגעיה במקום,
 יש לקרא: וינ-הגהו
 יד כו וַיָּשְׁבוּ: וא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד
 שירת הים: יש פסוקים המנונגים כולם או חלקם במנגינה מיוחדת, גם לפני השירה יש סיומי פסוקים
 מעין אלו. ככלל, יש לקרוא במנגינת שירת הים פסוקים או חלקי פסוקים שיש בהם שם ה'¹⁶. להלן רשימת
 הפסוקים או חלקי פסוקים שאינם עונים על הכלל הזה:
 יד כב, יד כט וְהַיָּם לָהֶם חֹמָה מִיְמִינֵם וּמִשְׁמָאלָם: יש לקרוא במנגינת מיוחדת
 טו יז תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ: אין שרים במנגינה מיוחדת את חציו הראשון למרות ששם ה' מוזכר בו,
 לעומתו, יש לנגן את חציו השני מִקֵּדָשׁ
 טו יח ה' | יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: קוראים במנגינה מיוחדת למרות היותו קצר
 טו כא שִׁירוּ לַה' כִּי-גָאָה גָאָה: שירת הנשים

¹³ הבעיה היא למבטאים ח"ת ככ"ף רפויה נוצר כאן "שוא דומות". ואף על פי שהזכרנו כמה פעמים שהוא נח, מכל מקום רבים מתקשים לקוראו נח. נראה שכאן צריך להתאמץ לקרוא נכונה אם במבטא ח"ת גרונית כדין, אם בקריאת הכ"ף בשוא נח.

¹⁴ שתי אותיות מאותו מוצא והראשונה מביניהם מנוקדת בשווא, כלל זה מתקיים בפועל רק בב"ת וכ"ף שהן בשווא של אותיות השימוש ולא בכל הצירופים.

¹⁵ תנועה גדולה, הצורה הדקדוקית של המילה אינה מושפעת מכתוב מקראי חסר או מלא.

¹⁶ ישנו מנהג אחר הרווח בירושלים והוא: לקרא את כל הפסוקים בשירה במנגינה מיוחדת, לא כולל את ויושע אלא רק מוֹיָאֵינוּ בדי". וכן את 2 הפסוקים של והמים להם ח(ו)מה.

טו א יִשִּׁיר-מִשֶּׁה בְּקוֹרֶן וְחוֹמְשִׁים נֹסְפִים יֵשׁ גְּעִיא בִּירֹד שֶׁל יִשִּׁיר. אֵין הִיא בִּמְקוֹם, מְקוֹמָה - בְּשִׁירָן.
כִּי-גֵּאָה גֵּאָה: הַגִּמֵּל בְּמִלָּה גֵּאָה דְּגוּשָׁה¹⁷. הוּא אֶחָד מֵאַרְבַּעַת הַחֲרִיגִים בְּשִׁירַת הִים, חֲרִיג זֶה חוֹזֵר עַל
עֲצָמוֹ בִּפְס' כֹּא
טו ב עֲזִי: הֵעִי' בְּקִמְץ חֲטוּף (קֶטֶן). וְאַרְמְמָנָהוּ: הִנּוּ' בְּשׁוּוֹא נַח וְאַחֲרִיהָ ה"א, אֵין לִקְרֹא 'וְאַרְמְמָנָהוּ'
טו ה יְכַסִּימוּ: סִמ"ך בְּשׁוּוֹא נַח, יר"ד בְּשׁוּרֶק, יֵשׁ לִקְרֹא יֶכֶס-יָמוֹ. בְּמִצּוֹלָת: הִצַּד"י בְּחוֹלָם לֹא בְּשׁוּרֶק
טו ו נֶאֱדָרִי: הָאֵל"ף כָּאן וְכֵן בְּהַמְשָׁךְ פִּסּוּק יֹא נֶאֱדָרִי בְּשׁוּא נַח וְלֹא בְּחֲטָף סָגוּל
טו ח נֶעְרָמוּ מִים: הִטְעַם נִסּוּג לִנּוּ'
טו י צִלְלָה: לִמ"ד רֵאשׁוֹנָה בְּשׁוּוֹא נַח וְלֹא בְּחֲטָף¹⁸
טו יא מִי בְּמִכָּה: הִדְגַּשׁ בְּכ"ף בְּתַחֲלִילַת הַמִּלָּה הוּא חֲרִיג. עֲשֵׂה פִּלָּא: הִטְעַם נִסּוּג לֵעִי' הַשִּׁירָן בְּצִירִי
וְהַפ"א רְפוּיָה
טו יג עִם-זוֹ גֵּאָלֶת: הַגִּימ"ל דְּגוּשָׁה. בְּעֶזֶךְ: הֵעִי' בְּקִמְץ חֲטוּף הִזִּי' דְּגוּשָׁה בְּשׁוּא נַח
טו יד יִרְגָּזוּן: הִטְעַם בִּז"ן מִלְרַע וְכֵן בְּשֹׁאֵר הַמִּילִים הַנִּגְמְרוֹת בִּין
טו טז יִדְמוּ כְּאֶבֶן: הִדְלִי"ת בְּשׁוּא נַח בְּגִלָּל הִדְגִּשׁ¹⁹; הִכ"ף בְּרֵאשׁ הַתִּיבָה הַשְּׁנִיָּה דְּגוּשָׁה בְּאוֹפֶן חֲרִיג
טו יז מְקִדָּשׁ: הִקּו"ף דְּגוּשָׁה לְתַפְאֶרֶת הַקְּרִיָּאָה
טו יט בְּרִכְבּוֹ: הַבִּל"ת הַשְּׁנִיָּה אֶף הִיא דְּגוּשָׁה
הַטְפֶּרֶת שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח²⁰ שְׁמוּאֵל ב כב:
ב וּמִפְּלִטִי-לִי: הִלִּמ"ד רְפוּיָה לֹא דִגֵּשׁ, וּבְשׁוּא נַח.
ג אֲחִסָּה-בֹּ: הָעֲמֻדָה קֹלָה בְּאֵל"ף בְּגִלָּל הַגְעִיָּה, הַבִּל"ת בְּדִגֵּשׁ חִזַּק מִדִּין דְּחִיק
ו מְקִשֵּׁי מוֹת: הִטְעַם נִסּוּג לִמ"ם
ח כִּי-חֲרָה לוֹ: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לַחִי"ת
כב חֲשֶׁרֶת-מִים: יֵשׁ לִקְרֹא אֶת הַשִּׁירָן בְּשׁוּא נַח²¹
טז אֶפְקֵי יִם: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לַפ"א
כ חֲפֵץ בִּי: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לַחִי"ת
כט יִגִּיָּה: הִה"א בְּמִפִּיק, מִלְשׁוֹן נִגַּה²². חֲשִׁכִּי: הַחִי"ת בְּקִמְץ קֶטֶן וְהַכ"ף בְּדִגֵּשׁ קֹל
לח וְאַשְׁמִידֶם: הו"ו בְּקִמְץ
לט וְאַכְלֶם וְאַמְחָצֶם: בְּשִׁתִּיהֶן הו"ו בְּקִמְץ
מא וְאַצְמִיתֶם: הו"ו בְּקִמְץ
מג וְאַשְׁחָקֶם: הו"ו בְּשׁוּא
מה יִשְׁמְעוּ לִי: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לַשִּׁירָן
מד וְתַפְלִטָּנִי: הִלִּמ"ד דְּגוּשָׁה, וְלִכְּנֵן הַשׁוּא נַח
אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח לְבִנֵּי חוּל דְּבָרִים טו כֹּא:
טו כֹּא תִזְבָּחֶנּוּ: הַבִּל"ת קְמוּצָה
טז א וְעִשִּׂיתָ פֶּסַח: הַפ"א בְּדִגֵּשׁ חִזַּק מִדִּין אֶתִּי מִרְחִיק
טז ב וְזָבַחְתָּ פֶּסַח: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לַבִּל"ת
טז ה נָתַן לָךְ: הִטְעַמָּה בִּתִּי"ו, אֵין טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לִנּוּ'
טז ו לִשְׁכֵּן שְׁמוֹ שֵׁם: תִּיבַת שֵׁם בְּתַבִּיר, אֵין לְהַסְמִיכָה לְתִיבָה שֶׁלִּפְנֵיהָ בְּזִקָּף

¹⁷ במבטא רוב העדות כיום אין הבדל בין גימ"ל דגושה לרפויה.
¹⁸ צִלְלָה כְּעוֹפֶרֶת בְּמִים אֲדִירִים: לִפִּי חֲלוּקַת הַטַּעֲמִים יֵשׁ כָּאן שְׁתֵּי יַחֲדוֹת: צִלְלָה כְּעוֹפֶרֶת; בְּמִים אֲדִירִים וְאֵין לַעֲשׂוֹת אַחֲרֵי בְּמִים¹⁸
הַפֶּסֶק גָּדוֹל יוֹתֵר מֵאַשֶׁר אַחֲרֵי כְּעוֹפֶרֶת, וְכֵן בְּקִרְיַאת שִׁירַת הִים כָּל יוֹם בְּתַפִּילָּה.
¹⁹ הַקּוּרָא יִדְמוּ בְּשׁוּא נַח לֹא דִגֵּשׁ מִחֲלִיף לְלִשׁוֹן דְּמִיּוֹן בְּמִקּוֹם לִשׁוֹן דְּמָמָה.
²⁰ הַשִּׁירָה הַזֹּאת נִמְצְאָתָה גַּם בְּתַהֲלִים יֵח, וְלִכְּנֵן מִי שֶׁמִּזְמֹר זֶה שְׁגוּר עַל פִּי יִיזָהָר בְּמִקּוֹמוֹת שְׁבָהֶם הַשִּׁירָה כָּאן שׁוֹנָה מֵאַשֶׁר בְּתַהֲלִים.
²¹ הַחֲטָף הַמּוֹפִיעַ בַּחֲלָק מֵהַדְּפוּסִים אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹרוֹת עַל הַנִּעֻת הַשׁוּוֹא
²² אֶחָד מִחֲמֹשֶׁת הַשׁוּרְשִׁים שֶׁהִיא שׁוּרְשִׁית וּבְמִפִּיק וְהֵם בְּרֵאשִׁי תִיבּוֹת ג"ן כֶּת"ם: ג.ב.ה, נ.ג.ה, כ.מ.ה, ת.מ.ה, מ.ה.מ.ה.

טז יג בַּאֲסַפְּךָ מִגְרִנְךָ: גם האל"ף וגם הגימ"ל בקמץ קטן
 טז ט שְׁבַעַת: הש"ן בקמץ והקוראו בשוא משנה משמעות וכן בהמשך הפרשה²³ תִּסְפֹּר-לָךְ: הפ"א
 בקמץ חטוף
 טז י יְבָרְכֶךָ: על אף הקושי, הכ"ף הראשונה בשוא נח וכן הוא בהמשך
 טז טו בְּכָל תְּבוּאָתְךָ: בכל במהפך ולא במקף ולכן גם בחולם ולא בק"ח
 טז טז יֵרָאֶה כָּל-זְכוּרְךָ: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (לא קורן אך יש חומשים)
 טז יז נִתֵּן-לָךְ: געיה בנר"ן

הפסרת אחרון של פסח בחו"ל ישעיה י לד:

י לד סְבִיבִי: הבית בשוא נח על אף הגעיה לפנייה
 יא א וַיֵּצֵא חֲטָר: הטעם בצד"י, אין הוא נסוג ליר"ד. מִגְזַע יִשְׂרָאֵל: הגימ"ל בצירי
 יא ב וַנִּחֲהָ: מלרע²⁴. רוּחַ חֲכָמָה: יש לתת רווח בין הדבקים שלא תיבלע ח"ת אחת
 יא ג וַהֲרִיחוּ: כך יש לקרוא²⁵
 יא ז יֹאכֵל-תִּבְּזָן: המילה תִּבְּזָן אינה משתנה באס"ף (=אתנח סוף פסוק) והת"ו בסגול
 יא ט מִלֵּאָה: הלמ"ד בשוא נע
 יא יא אֶת-שָׂאֵר: הקמץ במילה שאר אינו משתנה לפתח²⁶ וכן בפסוק טז
 יא יב וַנִּשְׂאֵא נֶסֶל: הטעם לא נסוג לנר"ן
 יא יד וַעֲפֹ: הטעם בפ"א מלרע
 יא טו בַּעֲיָם: העי"ן בשוא נח, לא בחטף
 יא יב א יֵשֶׁב: הש"ן בחולם
 יא ג מִמַּעֲיָנִי: העי"ן בפתח והיר"ד בשוא

דפי פרשת השבוע של בר-אילן מאמר על פסח

הרב יוסף תבורי

מצה... על שום מה?

התשובה המקובלת לשאלה "מצה... על שום מה?" היא התשובה שבהגדה:
 מצה זו שאנו אוכלין על שם מה, על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה
 עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד [א"ה]. כמדומה שלא בכל ההגדות
 גורסים 'מיד'.

א"ה. לעומת נוסח ההגדה נוסח המשנה בפרק עשירי של פסחים שונה.
 רָבֵן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר, כָּל טֵלָא אָמַר טְלַשָּׁה דְּבָרִים אֱלֹו בְּפִסְתָּ, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ, וְאֱלֹו הָן,
 פִּסְתָּ, מִצָּה, וּמִרְדּוֹ. פִּסְתָּ, עַל טוּם שִׁפְסַח הַמָּקוֹם עַל בִּתְּי אֲבוּתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. **מִצָּה, עַל טוּם שִׁנְגָּאֵלוּ**
אֲבוּתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. מִרְדּוֹ, עַל טוּם שִׁמְרָרֵנוּ²⁷ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוּתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. גרסה זו היא בכל
 המשניות, לא רק 'בכתבי היד הקדומים' שמציין הכותב בהמשך.

אם כן, המצה מזכירה לנו את גאולתנו והיא סמל לחירות. תפיסה זו מחודדת יותר בתשובה לשאלה
 זו כפי שהיא מובאת בכתבי היד הקדומים של המשנה: "מצה – על שם שנגאלו". אולם, בפתיחת ליל
 הסדר הכרזנו על המצה שהיא לחם העוני שאכלו אבותינו במצרים. הערה זאת מבוססת על לשון
 המקרא: "שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עִלְיוֹ מַעֲוֹת לֶחֶם עֲנִי (דברים טז, ג)". כיצד יתקיימו שני כתובים אלה? האם
 המצה היא סמל לחירות או זכר לעבדות? ועוד יש לשאול: מה משמעות המצה שנאכלה עם הפסח
 בעת יציאת מצרים? היא עומדת, לכאורה, בין העבדות ובין החירות.

²³ ובכל מקום במשמע שְׁבֹועַ – שבעה ימים ולא לשון שבועה.

²⁴ לא בגלל וי"ו ההיפוך, אינו נוהג בנסתר.

²⁵ יש טועים בדרשה בחז"ל, ללא שבדקו את ניקוד המילה במקרא, ועלולים להכניס את טעות הקריאה להפסטה זו.

²⁶ כן הדבר במילה דָּת

²⁷ בהרבה הגדות מנוקד שְׁמִרָרֵנוּ, כנראה לפי הניקוד וּמִרְרָרֵנוּ אֶת חַיֵּיהֶם (שמות א, יד), אם זה הטעם הרי זו שגיאה דקדוקית. מִרְרָרֵנוּ
 הוא בניין קל ומררר בניין פיעל. דבר דומה בפיוט מעוז צור 'חיי מררר בקושי'.

נפתח בשאלה האחרונה: המצה שנאכלה לצד הפסח בליל יציאת מצרים איננה קשורה לא בעבדות ולא בחירות. מצה היא צורת הלחם הרגילה הנאכלת לצד הקרבנות. הנצי"ב העיר שבזמן הבית "בענין מצוות אכילת מצה לא דרשו, ולא באה אלא לשם תודה על הגאולה, כמו לחמי תודה". בפרושו (לדברים ט"ז) הסמ"ך הנצי"ב עניין זה למנהג אשכנז, שנהגו לאפות את שלוש המצות מעיסרון קמח, שהוא שיעורן של שלוש משלושים המצות שהובא כחלק מקרבן תודה.

הסבר פשוט יותר למציאותה של המצה בפסח מצרים מצוי בראייה כוללת של הסעודה. הסעודה נערכה בחיפזון מתוך ציפייה ליציאה ממצרים. הציבור ישב כאשר מתניו חגורים ונעליו ברגליו, מוכן בכל רגע לקום וללכת. אף מאכלי הסעודה הם מאכלים המוכנים בחיפזון – fast food. הפסח נאכל צלי, שהוא הדרך המהירה ביותר של הכנת בשר, והלחם נאכל מצה, שהוא הדרך המהירה ביותר להכנת לחם. לאפיית לחם דרושות שעות של הכנה: לתת זמן לבצק לתסוס ולתפוח, לעבד אותו ושוב לאפשר לו לתפוח. מצה נאפית כמו פיתה בימינו: לָשִׁים קמח ומים יחד ומיד מדביקים את הבצק בתנור.

הסבר זה עוזר לנו להבין גם מדוע המצה היא לחם עוני, לחם של עבדים. לעבדים אין זמן לאפות לחם חמץ. הם מקבלים את מנת הקמח שלהם וחייבים לאפות אותו ולאכול אותו במהירות כדי שיחזרו לעבודה. אין עתותיהם בידיהם. וזה מביא אותנו לקצה האחר: המצה כסמל לחירות.

א"ה. אי משום הא, הנוסח במשנה ובהגדה היא 'מצה זו' שאנו אוכלים על שום מה? כי בפסח מצרים נצטוו וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּצֶק בְּלִילָה הַזֶּה עָלֵי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְרִים יֵאָכְלָהוּ (שמות יב, ח). המשנה וההגדה (ברייטא קדומה) שואלים 'שאנו אוכלים על שום מה', ולא נתבאר שם זכר לחיפזון²⁸.

בהגדה נאמר שאנו אוכלים מצה משום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ. קביעה זו מבוססת על פרשנות מסוימת של אירוע שאינו ברור כל צורכו. התורה מספרת:

וַיֵּשֶׁא הָעָם אֶת בִּצְקוֹ טָרֶם יִחְמֶץ מִשְׁאֲרֵתָם צִרְרַת בְּשִׁמְלָתָם עַל שְׂכָמָם... וַיֹּאמְרוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ (שם' יבלד-לט).

פרשנותה של ההגדה היא שבאופן טבעי הבצק היה מחמיץ עד שהגיעו למקום שבו יכלו לאפות אותו, אך בדרך נס שלא החמיץ הבצק. **א"ה.** זו פרשנות תמוהה מאוד ולמה לייחס אותה להגדה? יותר פשוט שהם הכינו בצק מתוך כוונה שיחמיץ כי עדיין לא נצטוו על איסור חמץ (אע"פ שהוא מוזכר בפרשה), אבל בגלל ההוראה הפתאומית לצאת אפו אותה לפני ההחמצה כלשון המקרא וַיֵּשֶׁא הָעָם אֶת בִּצְקוֹ טָרֶם יִחְמֶץ מִשְׁאֲרֵתָם צִרְרַת בְּשִׁמְלָתָם עַל שְׂכָמָם (שמות יב, לד) וַיֹּאמְרוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֵרְשׁוֹ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכֹלוּ לְהַתְמַהֲמֶהּ וְגַם צִדָּה לֹא עָשׂוּ לָהֶם (שמות יב, לט). אבל לא היה כאן כל נס!!

השאלה היא אם העם רצה שהבצק יחמיץ או רצה שלא יחמיץ. נחלקו בזה מפרשי המקרא. רש"י פירש (שם' יבלד, ד"ה "טרם יחמיץ") "המצריים לא הניחוס לשהות כדי חימוץ". אנחנו יכולים לתאר את להיטותם לאכול לחם חמץ אחרי ארוחות כה רבות של לחם מצה באותו אופן שאנשים עומדים בתור לקנות לחם חמץ אחרי חג הפסח. אך הבצק של יוצאי מצרים עדיין לא החמיץ, ולכן אפו אותו ~~הם~~ [צ"ל מצה].

אך פרשנות זו אינה מוסכמת. הרמב"ן (שם, שם:לט) פירש שהעם ביקש לאפות את בצקם כמצות, בטרם יחמיץ, לפני שיצאו ממצרים, משום האיסור "שֶׂאֱכֹל לֹא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם" (שמות יב, ט). אבל בני ישראל לא הספיקו לעשות כן משום שהמצרים גירשו, ועל כן בתחנה הראשונה אפו את הבצק שלא הספיק להחמיץ. הרמב"ן אינו מציין שיש כאן משהו שיוצא מגדר הרגיל אבל אנו יכולים להבין שהעובדה שהבצק לא התחמיץ בדרך היא יוצאת מגדר הטבע²⁹. נמצינו למדים שיש מחלוקת אם בני ישראל ביקשו לאכול את הלחם הראשון ביציאתם לחירות כלחם מצה או כלחם חמץ.

²⁸ בתלמוד בבלי ברכות ט א מוסברת המחלוקת בין ר' אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה על זמן אכילת הפסח, על מה נחלקו – על שעת חפזון; רבי אלעזר בן עזריה סבר: מאי חפזון – חפזון דמצרים, ורבי עקיבא סבר: מאי חפזון – חפזון דישראל.

²⁹ **א"ה.** הרמב"ן לפי הזכור לי לא מציין שהיה נס, או דבר היוצא מגדר הטבע. ואין כל צורך בזה. בעיקר לפי דעתו שנאסר להם לאכול חמץ.

אך בנסותנו להכריע בין שתי הדעות נשים לב לתחילת המעשה: המקרא מעיד שכאשר בני ישראל יצאו ממצרים הם נשאו את "מִשְׁאֲרֹתָם צִרְרֹת בְּשִׁמְלָתָם עַל שְׂכָמָם" (שמי' יב:ד), שתי שאלות פרשניות העסיקו את המפרשים בפסוק זה. פירוש המילה מִשְׁאֲרֹתָם ומדוע נשאו את משארותם "צִרְרֹת בְּשִׁמְלָתָם עַל שְׂכָמָם" ולא שמו אותם על בהמות המשא שהיו אתם ועליהן הניחו את השלל שלקחו ממצרים. מפאת קוצר היריעה לא נדון בכל הדעות שנאמרו בעניין זה. רוב הפרשנים הבינו שה"משארת"³⁰ היא הכלי שבו לשו את הבצק. ומכאן שהם שמו את הכלי ובו הבצק על שְׂכָמָם. מדוע? דומה ששד"ל היה הראשון שהציע שהמטרה היתה לגרום לבצק לתפוח. הם ציפו שחום הגוף והחשיפה לחום השמש יגרמו לבצק לתפוח עד שיגיעו למקום שבו יאפו אותו. טכניקה דומה אנו מוצאים בכתובות ערד מימי בית ראשון. יש בידינו כתובת המספרת על הובלת בצק מבאר שבע לערד כאשר "יום המסע מנוצל להחמצת הבצק שיגיע מוכן לאפיה" (י' אהרוני, כתובות ערד, עמ' 19).

אם כן, מדוע מנע הקב"ה מן היהודים את האפשרות לאכול פת חמץ כאשר השתחררו ממצרים? אפשר שהוא ביקש להודיע להם שגם אחרי שיצאו ממצרים עתותיהם אינם בידיהם. הם יצאו מעבדות מצרים אבל הם נכנסו לעבדות אחרת. מעתה "לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדִי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (ויק' כה:נה). אך למרבה הפלא עבדות זו מעניקה חירות. ובזכריו האלמותיים של ר' יהודה הלוי: "עבדי זמן עבדי עבדים הם – עבד ה' הוא לבד חפשי! על כן בבקש כל אנוש חלקו – 'חֲלָקִי ה' אֲמָרָה נַפְשִׁי (איכה ג, כד)".

עורן: הרב ד"ר חיים טלבי

היבטים לשוניים בפרשת שמיני תשף

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בפרשת שמיני ובהפטרה ובראשון של תזריע

ט ד נִרְאָה: האל"ף בקמץ
ט ו וִירָא: הוא"ו בשווא נע ולא בפתח
ט טו וַיִּחַטְּאוּהוּ: הטי"ת בשוא נע בגלל הדגש. אין לקרוא וַיִּחַטְּאוּ ³¹
ט כ וְהַמִּכְסָּה: המ"ם בשוא נע
ט כד וַתֵּצֵא אֵשׁ: טעם נסוג אחור לתי"ו וכן הוא בהמשך בפרק י ב וַתֵּאָכֵל הטעם בתי"ו מלעיל, כן הוא בהמשך בפרק י ב
י א וַיִּקְרִיבוּ: עפ"י רוב, מוטעם בגרש ³² . לֹא צִוָּה אֹתָם: הלמ"ד במרכא כפולה
י ד קָרְבוּ: שני טעמים באותה תיבה, יש לקרוא קודם את הגרשיים ולאחר מכן את התלישא ³³
י ו רִאשֵׁיכֶם: הרי"ש בקמץ גדול. אֶל-תִּפְרָעוּ: במונח לגרמיה ³⁴ . אֲשֶׁר שָׂרָף ה': כך היא ההטעמה ולא כקורן ואחרים אשר הטעימו מרכא-טפחא
י י וְלִהְבֵּדִיל: הלמ"ד בשוא נע, בכ"י לניגוד הלמ"ד הראשונה בחטף פתח להורות על הנעת השווא ולא על קריאת החטף עצמו ³⁵

³⁰ א"ה. יש מפרשים את המשנה בפרק שלישי של פסחים **שיאור** יִשְׂרָף, וְהָאוֹכֵל פָּטוּר. סדוק יִשְׂרָף, וְהָאוֹכֵל חַיֵּב כָּרַת. אֵיזָהוּ שִׂיאוֹר, כְּקִרְנֵי חֲגָבִים. סדוק, שֶׁנִּתְעַרְבוּ סִדְקֵיוֹ זֶה בָּזָה, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, זֶה וְזֶה, הָאוֹכֵל חַיֵּב כָּרַת. וְאֵיזָהוּ שִׂיאוֹר, כָּל שֶׁהִכְסִיפוּ פָּנָיו בְּאֶדָם שֶׁעֲמָדוֹ שֶׁעֲרֹתָיו: הַנִּיקוּד הַרוּחַ: שִׂיאוֹר, בְּשִׁי"ן שְׂמָלִית. אֲבָל אוֹתָם מִפְרָשִׁים טוֹעִנִים שׁוֹה כִּינּוּי לִבְצֵק מְסוּיָם וּבְשִׁי"ן יִמְנִית, בַּהֲסַתְמָךְ עַל הַמִּלָּה מִשְׁאֲרֹתָם.

³¹ או וַיִּחַטְּאוּ בַּמִּבְטָא הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁאֵינוֹ מִבְּחִין בֵּין אֶל"ף לֵה"א...

³² בתורה קדומה מוטעם בקדמא.

³³ מקומה של תלישא גדולה הוא תמיד על האות הראשונה של המילה, לכן לא הייתה אפשרות אחרת לסמן את הטעמים.

³⁴ יש מסתפקים במונח יחיד ואחריו פסק ואחריו רביע, אם הוא פסק שאחרי טעם מחבר או לגרמיה, שאז הוא מפסיק, כמו בפרשת נשא: שְׁנֵינָהּ | מְלָאִים. בתכנת הכתר הוצאת בר-אילן החליטו שהוא פסק (אפשר להבחין אם הפסק קרוב למילת המונח או רחוק ממנה). ראה עוד בספר טעמי המקרא של ר"מ ברויאר ז"ל. לפי הרב ברויאר ישנם עוד שני מקומות נוספים בתורה בהם ישנו פסק לאחר המונח, וזה האחרון נחשב למונח לגרמיה למרות שאין רביע לאחריו: בספר בראשית בפרשת תולדת 'את מחלת' וביקרא בפרשת אמר 'אשר יוצק על ראשו'.

³⁵ לגבי קריאת השוא כבר צוין כמה פעמים שמי שרגיל לקרוא שוא נע כסגול (המנהג הרגיל), אין טעם שישנה לחטף פתח בלא-גרוניות.

י יג חֲקֹךְ וְחֶקֶךְ בְּלִיָּד: החי"ת בשני המקרים בקמץ קטן, כן הדבר בפסוק הבא. כִּי-כֵן צִוִּיתִי: הצד"י בקבוץ, בפסוק יח הצד"י בחירק
 י יט וְאֶבְלָתִי: במלעיל. הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ה': הה"א בפתח והי"ד דגושה³⁶
 יא ז וְשֹׁסֶעַ שֹׁסֶעַ: תיבה ראשונה במלרע, אין טעם נסוג אחור. וְהוּא גִּרָה לֹא-יִגָּר: טעם טפחא בתיבת וְהוּא
 יא ט בִּימִים: הי"ד בפתח ודגש חזק במ"ם הראשונה, רבים של 'ים' להבדיל מרבים של 'יום', כן הדבר בפסוק י
 יא יג הָעֲזֹנִיָּה: העי"ן בקמץ קטן
 יא יח וְאֶת-הָרָחֶם: במלרע
 יא כב וְאֶת-הַסְּלָעִים: הסמ"ך בקמץ קטן
 יא לב וְכָל אֲשֶׁר-יָפַל-עָלָיו: כך היא ההטעמה ולא כקורן אשר הטעים מונח בתיבת יָפַל
 יא לה יִתָּן: קמץ בטיפחא
 יא לו מַעֲיִן: העי"ן בשווא נח
 יא מג תִּטְמָאוּ: הת"ו בחירק ולא בשווא, משקל סביל (התפעל)
הפטרות פרשת שמיני שמואל ב ו:

ה וּבְמַנְעֵנְעִים: הנ"ן השנייה בשווא נח. וּבְצִלְצִלִּים: הבי"ת בשווא נח הצד"י השנייה בשווא נע³⁷
 ו וַיֵּאחָז: במלעיל
 יא וַיְבָרֶךְ: במלעיל, וכן הוא כל 'ויברך' שבמקרא
 כב וּנְקֻלָּתִי: מלעיל
 ח לְדָוִד: כן צריך להיות, עם למ"ד, בחלק מהחומשים אין למ"ד
 יא וְהִנֵּיחֹתִי: מלעיל
 טז וְנֶאֱמָן: האל"ף בשווא נח לא בחטף
ראשון של תזריע:

יב ב וַיִּלְדָּה: אי הקפדה על השווא נע בלמ"ד משבשת את המשמעות. וְטִמְאָה: המ"ם בשווא נע, והאל"ף צריכה להשמע. לא לקרוא וְטָמָה. וכן בפסוק ה
 יב ד בְּדָמִי טְהֵרָה: אין מפיק בה"א. יָמִי טְהֵרָה: הה"א מופקת
 יב ה עַל-דָּמִי טְהֵרָה: אין מפיק בה"א
 יב ו וּבְמִלָּאת: הלמ"ד בחולם והאל"ף אינה מונעת. יָמִי טְהֵרָה: הה"א מופקת
 יג ג הוּא: יש לשים לב בכל הפרשה מתי מנוקד הוא ומתי מנוקד הוּא
 יג ד וְשִׁעְרָה: אין מפיק בה"א
 יג ה לֹא-פֶשַׁה: ש"ן שמאלית

דפי פרשת השבוע של בר-אילן שמיני עט

אריה ארזי סמונ"ל באוניברסיטת בר-אילן ומרצה בנושאי ניהול ומנהיגות. המאמר נכתב לעילוי נשמת אמי מורתי, אוד מוצל מאש, רות בת אברהם וגיטל לבית דינסטאג, ואבי מורי שאול הכהן בן יהודה ולאה ז"ל.

פרשת שמיני – מנהיגות בזמן משבר

³⁶ כמשפט ה"א הידיעה, אך לא כל המפרשים פירשו כך את הה"א. הפועל עם ה"א הידיעה צריך לבוא בזמן הווה (בינוני) ואין כן הדבר. ולכן קשה כאן ההכרעה האם מדובר בה"א הידיעה או ה"א השאלה.

³⁷ היא מנוקדת בחטף סגול, כנראה בהשפעת הסגול בצד"י הראשונה. במבטא הרגיל שלנו אין למעשה הבדל בין חטף סגול לשווא נע.

התורה מעריכה את פועלו של משה רבנו. גדול המנהיגים מאז ומעולם, בפסוקים החותמים את חומש דברים: "וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה... וְלֹכַל הַיָּד הַחֲזָקָה וְלֹכַל הַמִּזְרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל" (סוף ספר דברים).

מטבע הדברים נבחנת כל מנהיגות ברגעים הקשים שלה, ברגעי משבר. מטרת רשימה זו להתמקד במנהיגותו של משה כפי שהיא באה לידי ביטוי בפרשתנו, ולבחון אותה בזיקה לגישות המקובלות כיום למנהיגות בזמן משבר.

בפרשתנו התורה מתארת משבר קשה ביותר; במעמד הנשגב ביותר של השראת השכינה במשכן, מייד עם התגלות השכינה, כאשר יוצאת אש מלפני ה' ומכלה את הקורבן, נשרפים באש היוצאת מאת ה' גם שני בני אהרן.

הפרשה מתחילה בפסוק "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא ט, א). הפתיחה במילה "וַיְהִי" קושרת אותנו לאמור בגמרא: "כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער" (מגילה י"ג ע"ב). אפשר לראות בביטוי הצער הזה אמירה המטרימה את האירוע הקשה של מות שני בני אהרן, אך "אור החיים" מסביר שהצער כאן הוא צער של משה רבנו. משה הוא שהיה ראוי שתניתן כהונת העולם לזרעו, אך כיוון שסרב להיענות לקריאת הקב"ה במעמד הסנה, הוא הפסיד את הכהונה והיה צריך להעבירה לאהרן. למרות צערו האישי על העברת הכהונה, פעולתו מאופיינת בשלושה ממדים:

1. עשייה במהירות וללא עיכובים.

2. עשייה בבת אחת ולא בהדרגה.

3. עשייה בפרסום פומבי ולא בצנעה.³⁸

שלושת המאפיינים מעידים על נכונותו של משה המנהיג לעשות ויתורים למען מונהגיו, וזהו מאפיין חשוב נוסף של מנהיג מעצב.

דברי משה לאהרן מיד לאחר מות בניו: "הוא אֲנִשׁ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֹּד" (ויקרא י, ג) מראים שמשה חשש מאוד מאפשרות של אסון שיתרחש חלילה בזמן חנוכת המשכן. על כך עמדו מפרשים רבים (רש"י, ראב"ע, הרש"ר הירש ועוד). ניסיונו של משה למונע את האסון נעשה ע"י הקפדה מדויקת וברורה מאוד על כל פרטי עבודת הכהנים ודקדוקיה, שהייתה אמורה להביא להשראת השכינה. כך נתן משה הוראות מדויקות ומפורטות לאהרן ובניו הכהנים, עוד בשלב החניכה שלהם, כפי שמתואר בפרשת "צו". שם אמר משה בין היתר: "וּמִפְתָּח אֶהְיֶה מוֹעֵד לֹא תֵצֵא שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֵאת יְמֵי מְלֵאכֶם כִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת יָדְכֶם" (ויקרא ט, לג). משה עמד על הצורך בהקפדה מדויקת על הוראותיו, והקפדה מעין זו חוזרת גם בחקירה שעשה בעקבות שריפת שעיר החטאת (וי' י"ח).

אפשר לדמות הקפדה זו ל"הוראות ביטחון והוראות פתיחה באש" הניתנות היום בצה"ל לפני כל אימון ומטווח. אלו הנחיות מדויקות מאוד, ומטרתן למונע פגיעה בנפשו.

בתחילת המעמד של חנוכת המשכן, כאשר כל העדה עמדה בציפייה לראות את כבוד ה', ואהרן צריך היה לבצע את תפקידו בהקרבת הקורבנות, אמר משה לאהרן: "קִרְבֵּךְ אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתְךָ וְאֶת עֹלֹתְךָ וְכֹפֶר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם" (ויקרא ט, ז).

רש"י ורמב"ן מסבירים (בעקבות מדרש ב"תורת כהנים") שאהרן חשש לבצע את המוטל עליו. חשש זה מובן בהיותו אופייני, גם היום, לאנשים שנבחרו לתפקיד נכבד, מרומם ומורכב, וברגע כניסתם לתפקיד הם מפקפקים בינם לבין עצמם, האם הם אכן ראויים לתפקיד הזה. כך ניתן להבין את רש"י, האומר בקיצור: "שהיה אהרן בוש וירא לגשת". במקרה של אהרן, סביר להניח שתפקודו בפרשת חטא העגל נותר בתודעתו, והגביר את חששו מפני התפקיד המיועד לו (כך הרמב"ן אומר בפירושו). מכל מקום, משה, שהרגיש

³⁸ להרחבת היריעה ראו באתר "דעת" בכתובת

http://www.daat.ac.il/daat/olam_hatanah/mefareh.asp?mefareh=orah_haim&book=3&perek=9

ובאתר של ישיבת מעלה אדומים בכתובת:

<http://www.ybm.org.il/Admin/uploaddata/LessonsFiles/Pdf/2479.pdf> ראו את מאמרו של הרב כרמיאל כהן "ויהי ביום השמיני".

בהיסוסיו של אהרון, עודד אותו, תמך בו, והעצים אותו בכך שאמר לו כביכול: 'לכך נבחרת, ועל חטא העגל כבר סלה לך הקב"ה. אל תהסס קרב ועשה את עולתך'.

בקריאה זו ביצע משה שתי פעולות מנהיגותיות: האחת – תמיכה ספציפית ואישית באהרון המונהג, בהתאם לצרכיו ולמצבו המיוחד, והפעולה השנייה – הנעה השראתית שמשמעותה כאן היא הבעת אמון מלא ביכולתו של אהרון לעמוד בצפיות ולבצע את הנדרש ממנו.

לאחר האסון ומות שני בני אהרון, התורה אינה כותבת מאומה על תגובת כל עדת בני ישראל, אך קל לנו לשער את תחושות העם נוכח אסון שכזה.

כאן התגלה משה במלוא יכולותיו כמנהיג הנדרש לתפקד בזמן משבר, כשהציבור כולו משווע להנהגה. משה פעל מייד וללא היסוס, והראה ידע וביטחון בכל הנדרש להיעשות, על מנת להמשיך ולפעול בתוך המצב המשברי; להחזיר את החיים למסלול ככל שניתן, מבלי להתעלם מגודל האסון.

פעולתו הראשונה של משה הייתה תמיכה רגשית באהרון: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יי' לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֹּד וַיְדַם אֶהֱרֹן (ויקרא י, ג). רש"י מסביר: "עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך". אהרון קיבל את דברי הנחמה ולא התרעם על הקב"ה.³⁹ לאחר מתן התמיכה הרגשית, החשובה כל כך, נקט משה בפעולות נוספות שנדרשו כתגובה לאסון. כאשר הוא החליט על הפעולות הנדרשות, היה זה תוך כדי ראייה פראקטית, הצופה את העומד להתרחש כתוצאה מהפעולות שיינקמו, ומונעת פעולות שאסור שיקרו.

ראשית הוא קרא למישאל ולאליצפן – בני עוזיאל דוד אהרון, והטיל עליהם לטפל בנספים ולקבור אותם. מבחינה הלכתית יכלו בניו הנוותרים של אהרון לטפל באחיהם שנספו, אבל אז הם היו נטמאים, ועבודת הקורבנות כולה הייתה מוטלת על אהרון לבדו. בהטילו את המשימה על מישאל ואליצפן, מנע משה את המצב הזה. לאחר מכן הנחה משה במדויק את אהרון, אלעזר ואיתמר את שעליהם לעשות: "רִאשֵׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ וּבְגְדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ וְלֹא תִמְתּוּ וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקְרָא... וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶן תָּמְתוּ כִּי שָׁמֶן מִשְׁחַת יי' עָלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כְדִבְרֵי מֹשֶׁה (ויקרא י, ז-ו)". אלו הוראות ברורות מאוד וחד משמעיות, שמטרתן למנוע אסון נוסף.⁴⁰ תוך כדי מתן הוראות אלה, דאג משה גם למצבם הרגשי של אהרון ובניו, ולא רק לקיומם הפיזי. הוא התייחס לאבל הנדרש והמתחייב באומרו: וְאַחֲרֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכוּ אֶת הַשְּׂרָפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יי'.

מחקרים רבים מהשנים האחרונות מציינים מה נדרש ממנהיג בשעת משבר. בין היתר הוא נדרש לשמור על קור רוח, לא לאבד עשתונות, להמשיך לתפקד, לנקוט פעולות כדי להחזיר במהירות את המצב לשגרה, לשתף גם אחרים בפתרון המשבר, לשמור שהמצב לא יחמיר, חלילה, ולתת תשומת לב למצבם המנטלי, הפסיכולוגי והפיזי של המונהגים. את כל האמור לעיל ניתן לראות בהתנהגותו של משה רבנו; הוא ביצע את הפעולות הנדרשות ממנהיג בכלל, וממנהיג בשעת משבר בפרט. גם במצב של משבר התגלה משה כמנהיג כריזמטי, בעל קור רוח, בעל ביטחון מלא באשר למה שצריך לעשות, והוא פראקטיבי, דהיינו, בוחר בדרך הפעולה הנכונה ביותר לאור המשמעות וההשלכות של כל פעולה אפשרית אחרת. בנוסף לכך הוא מעניק תמיכה רגשית במקום ובמצב שבו היא נדרשת כל כך. ע"כ **אריה ארזי**

א"ה. במאורע הכביר הזה של 'היום השמיני' יחד עם ההתרגשות הגדולה והציפייה להשראת השכינה, היה צורך בליווי נבואי והלכתי צמוד. כל זה החל בשבוע שלפניו. בסוף ספר שמות מתוארים הפעולות הראשונות שנעשו ביום השמיני וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הַזֶּה הַמִּשְׁכָּן: וַיִּקֶּם מֹשֶׁה אֶת-הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת-אֲדָמָיו וַיִּשֶׂם אֶת-קִרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת-בְּרִיחָיו וַיִּקֶּם אֶת-עַמּוּדָיו: וַיִּפְרֹשׂ אֶת-הָאֹהֶל עַל-הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת-מִכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה: וַיִּלָּח וַיִּתֵּן אֶת-הָעֵדֻת אֶל-הָאָרֶץ וַיִּשֶׂם אֶת-הַבָּדִים עַל-הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת-הַכַּפֹּרֶת עַל-

³⁹ וראו הרחבה במאמרו מרחיב הדעת של ד"ר שרון רימון, באתר מכללת הרצוג "פרשת שמייני – תחושות ותגובות אחרי מות".

⁴⁰ להרחבה ראו את פירושו של מנחם בולה, **דעת מקרא** על אתר.

הָאָרֶץ מְלֻמָּעָה: וַיָּבֹא אֶת־הָאָרֶץ אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיֵּשֶׁם אֶת פְּרֻכַּת הַמִּסֵּד וַיִּסֵּד עַל אֶרֶץ הָעֵדוּת כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה: וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחַן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מִחוּץ לַפְּרֻכָּת: וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי ה' כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה: וַיֵּשֶׁם אֶת־הַמִּנְחָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד מוֹעֵד נֶכַח הַשְּׁלֶחַן עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן נִגְבָּה: וַיַּעַל הַנֶּזֶר לִפְנֵי ה' כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה: וַיֵּשֶׁם אֶת־מִזְבַּח הַזֶּהָב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפְּרֻכָּת: וַיִּקְטֹרַע עָלָיו קֹטֶרֶת סַמִּים כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה: וַיֵּשֶׁם אֶת־מִסְדָּה הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן: וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֶׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה: וַיֵּשֶׁם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מִים לְרִחְצָה: וַרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרִבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה:

קשה לי לראות כאן את המעלות של מנהיג שמציין הכותב. מרע"ה אב הנביאים ובעיקר עבד ה', עושה בדיוק נמרץ את המוטל עליו. לפי חז"ל משה קצף כאן שלא לצורך על שרפת אחד משעירי החטאת שנועדו לאכילת הכוהנים. בעקבות האסון הוא קיבל הוראות מיוחדות מה על אהרון והבנים הנותרים לעשות. עם כל הכבוד שעם ישראל מרגיש כלפי מרע"ה תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב (דברים לג, ד), הרי זה בעיקר על שנבחר להעביר את התורה ולהנחילה לעם ישראל שימיה בפייהם (דברים לא, ט), בלי ספק נחשב רועה מסור ונאמן. אבל כאמור, אני מתקשה למצוא בפרשה את מה שהכותב רואה או רוצה לראות. היה צורך דחוף להרגיע את העם ואת אהרון ואת בניו, ולזה הספיקו המלים בקרבן אֶקְדֹשׁ⁴¹ (ויקרא י, ג).

מרע"ה נורא ונשגב בהרבה מבינתנו, וכבודו במקומו.

תָּן לָחֶכֶם וַיִּחֲכֶם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעושרים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺

⁴¹ מובן מאליו שאין המקרא מאריך בדברים. יתכן מאוד שנצרכו ונאמרו דיבורים נוספים להגיע למצב ויידם אֶהָרֶן, שלפי הרמב"ן הפסיק לבכות (והמקרא אינו מציין את המובן מאליו שהכל פרצו בבכי למראה האסון).